

Statsminister Jonas Gahr Støre
Statsministerens kontor
Postboks 8001 Dep
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Arnstein Tveito/Sigrid Hjørnegård
+47 97 56 46 13

Vår dato
11.01.2022
Deres dato

Vår referanse
22/00043-5
Deres referanse

Høye råvarepriser globalt utfordrer matvaresikkerheten i Norge

Krever ekstra tiltak i Norge

Kostnader i landbruket har steget kraftig det siste året som en følge av global uro og sterk prisøkning på råvarer til matproduksjonen internasjonalt. Kostnadene som ble forespeilet i jordbruksforhandlingene mai 2021, er utdatert flere ganger og den økonomiske situasjonen i landbruket oppleves nå som akutt for norske bønder. I den norske landbruksmodellen er det begrensede muligheter for på kort sikt å hente inn disse kostnadsøkningene i markedet. Avtalen med Regjeringen om en foreløpig og delvis kompensasjon fra tilleggsforhandlingene i oktober er et viktig og nødvendig bidrag for at bøndene skal klare seg gjennom denne vinteren. Men det er langt fra nok. Norges Bondelag er svært bekymret for ubalansen som denne situasjonen nå skaper for bondens likviditet og for Norges matvaresikkerhet, og ber om at det iverksettes flere tiltak for å sikre norsk matproduksjon i 2022.

Nødvendige strakstiltak: Styrking av kompensasjonsordningen for høye strømpriser og forsikring om utbetaling i 2022

I den vedtatte strømordningen for husholdninger er det satt et øvre tak på inntil 5000 kwh/mnd, og en kompensasjonsgrad på 55 prosent (som nå er foreslått økt til 80 prosent) over 70 øre/kwh. Dette taket vil treffe et normalt forbruk i våningshuset på norske gårdsbruk. Vanligvis har landbruket felles måler for bolighus og næringsdelen, samt at det ikke er uvanlig med flere bolighus på gårdsbrukene. Vi har sett på ulike eksempler som viser at det i melkeproduksjon er vanlig med et forbruk på ca. 7000 kwh/mnd, i svinproduksjon 15.000 kwh/mnd og kyllingproduksjon minimum 12.000 kwh/mnd.

På bakgrunn av dette ber vi om at kompensasjonsordningen for høye strømpriser tilpasses for å dekke behovet i landbruket:

- Øvre tak for kompensasjon utvides til minimum 20.000 kwh/mnd (husholdning + landbruk)
- Kompensasjonsgraden utvides til 80 prosent (må også gjelde for den egne ordningen for veksthus)

Norges Bondelag har også bedt om at kostnadsøkningene i 2021 og 2022 må kompenseres så raskt som mulig i år. Kostnadsøkningene er en del av det ordinære jordbruksoppgjøret og utbetales vanligvis ikke før i februar året etter. Men dette året er det avgjørende viktig at bøndene har

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

sikkerhet for at utbetaling skjer så raskt som mulig i 2022 for å gi bøndene trygghet og forutsigbarhet for å produsere som normalt.

Det er vesentlig viktig at bonden får kostnadskompensasjoner så raskt som mulig. Uten tilførsel av ekstra likviditet i løpet av 2022 frykter vi at mange norske matprodusenter vil måtte innstille eller kraftig nedjustere sin produksjon.

Internasjonal uro treffer norsk matproduksjon

Kostnadsøkningen som norske bønder får på mineralgjødsel, råvarer til kraftfôr, strøm og andre innsatsfaktorer til matproduksjonen, er først og fremst forårsaket av internasjonale prisøkninger på energi og frakt, og sikkerhetspolitiske beslutninger i Kina og Russland for å sikre mat til egen befolkning. FAOs matvareprisindeks har økt med 35 % på 18 måneder. Mineralgjødsel er en svært viktig innsatsfaktor i matproduksjonen i hele verden. Alle innsatsfaktorer (energi, råvarer og frakt) som må til for å produsere mineralgjødsel har steget svært mye det siste året. Større etterspørsel enn tilbud har drevet prisene på mineralgjødsel kraftig oppover i 2021. Den samme prisutviklingen vil vi også se framover på andre innsatsfaktorer som handles internasjonalt som for eksempel plast til rundballene og plantevernmidler. Vi må derfor konstatere at selv med en aktiv landbrukspolitikk i Norge og et importvern, rammes norsk matproduksjon av de store bevegelsene på verdensmarkedet for råvarer og innsatsfaktorer. Norge er allerede avhengig av høy matimport og vil bli rammet sterkere enn mange andre land av redusert og usikker matproduksjon i resten av verden. Det gjør det viktigere enn noen gang å sikre matproduksjonen, sjølforsyningen og matberedskapen i eget land.

Kina står for ca. 25 prosent av all eksport av nitrogen og fosfor. Gjennom 2021 har Kina sett et stort behov for egne landbruksråvarer, og dermed også de innsatsfaktorene de normalt eksporterer. Dette skyldes delvis at de bygger opp egne beredskapslagre for mat, men og at de ønsker å sikre egne bønder tilgang på billig mineralgjødsel. Som følge av dette har Kina innført sterke eksport-restriksjoner på nitrogen og fosfor. Tilsvarende har Russland lagt begrensninger på eksporten av mineralgjødsel, for å holde prisene nede lokalt.

Energi er den klart viktigste kostnadskomponenten i mineralgjødsel og mye av produksjonen i Europa baseres på naturgass. Europa har etter en kald vinter i 2021 gått inn i høsten med lave beholdninger. Mye av gassen til Europa kommer fra Russland. Forsyningene fra Russland har vært veldig varierende siste året, både med utgangspunkt i tekniske utfordringer og behov for å fylle opp egne lagre etter kalde perioder. Europa har også konkurrert med Asia om gassleveranser. I løpet av høsten har prisene på naturgass i Europa og Asia bidratt til å trekke prisene ytterligere oppover. Fabrikker i Europa stengte ned produksjonen av både ammoniakk og ferdig gjødsel i en periode da gassprisene var høyest. En mulig konflikt mellom Russland og Ukraina bidrar også til usikkerhet om prisene videre. Omstilling og nyskapning vil komme, men det tar tid, og typisk varer slike sykluser i 5 – 7 år.

Tiltak som vil sikre matproduksjonen i Norge

Internasjonal uro og usikkerhet i verdensmarkedet med store kostnadsøkninger vil sannsynligvis være en stund framover og kommer derfor til å bli et viktig premiss i jordbruksforhandlingene til våren. Det er ingen tvil om at forhandlingene kommer til å bli svært krevende med dette som bakteppet, men Norges Bondelag er innstilt på å finne løsninger sammen med regjeringen for å sikre matproduksjonen i Norge framover. Kostnadsøkningen kommer i tillegg til regjeringens plan og næringas behov for et kraftig inntektsløft i norsk landbruk.

Men vi kan ikke vente til jordbruksoppjøret med å finne løsninger på den akutte kostnadskrisen som norske bønder befinner seg i de kommende månedene. Norges Bondelag krever derfor at strømmordningen utvides til å kompensere for de høye strømkostnadene i landbruket, og en forsikring fra regjeringen om en ekstra utbetaling så raskt som mulig i 2022. Dette er helt avgjørende for at bøndene skal gå i gang med våronna denne sesongen og fortsette å produsere mat i Norge som før. Bøndene må ha mulighet til å kjøpe innsatsfaktorene som trengs for å dyrke frukt, grønnsaker, korn og gras og produsere melk, kjøtt og egg. Norges Bondelag ber statsministeren om snarlige tiltak for å avhjelpe den vanskelige økonomiske situasjonen for norsk landbruk denne våren. Situasjonen er kritisk som følge av internasjonale svingninger og storpolitikk. Det kommer til å få følger for bønder og

matproduksjonen i mange land. Da blir det enda viktigere å gjøre norske bønder i stand til å produsere mat for Norges befolkning i år.

Med hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Bjørn Gimming

Sigrid Hjørnegård